

Temat: Wolne zasoby – jak z nich korzystać?

Czas realizacji: 1 godz.

Cele zajęć

■ Cel ogólny

Zdobycie wiedzy na temat korzystania w sposób legalny z źródeł i innych utworów oraz zapoznanie się z pojęciem 'wolne licencje'

■ Cele szczegółowe

Uczeń:

- z zaangażowaniem bierze udział w dyskusji,
- przedstawia, na czym polega specyfika pozyskiwania źródeł do dziennikarskich publikacji,
- gromadzi argumenty na określony temat
- zdobywa umiejętność świadomego, odpowiedzialnego i selektywnego korzystania z Internetu,
- analizuje różne teksty i wskazuje w nich przykłady wykorzystania „cudzych” materiałów,
- rozumie i zna pojęcie 'wolne licencje' otwarte zasoby,
- tworzy różne krótkie teksty z wykorzystaniem ogólnodostępnych źródeł,
- sprawnie posługuje się poprawną odmianą polszczyzny pisanej i mówionej.

■ Metody i formy pracy:

- metody aktywizujące – asocjogram, burza mózgów, dyskusja,
- rozmowa kierowana,
- ćwiczenia redakcyjne,
- ćwiczenia z tekstami prasowymi,
- praca z tekstem i materiałem audiowizualnym,
- praca z komputerem z dostępem do Internetu,
- indywidualna i grupowa praca analityczna i redakcyjna.

■ Środki dydaktyczne:

- karta pracy: „Wolne zasoby-jak z nich korzystać?”,
- materiały dla nauczyciela do tematu: „Wolne zasoby-jak z nich korzystać?”
- fragmenty różnych tekstów prasowych,
- materiały audiowizualne dostępne w Internecie : wywiad z koordynatorem projektu Creative Commons Polska- Alkiem Tarkowskim (<http://e-lekcje.org/mamtv/o-domenie-publicznej-i-creative-commons.html>)
- komputer z dostępem do Internetu, m.in. stron: <http://creativecommons.pl/poznaj-licencje-creative-commons/>, [edukacja medialna.edu.pl](http://edukacja.medialna.edu.pl), legalna.kultura.pl, [wikipedia](http://wikipedia.org),
- komputer, tablica.

Temat: Wolne zasoby – jak z nich korzystać?

■ Przebieg lekcji

1. Faza wstępna (10 min.)

- Sprawdzenie zadania domowego polegającego na tym, że uczniowie mieli zapoznać się na stronach: http://koed.org.pl/wp-content/uploads/2012/03/OZE_przewodnik_v4.pdf („Przewodnik po otwartych zasobach edukacyjnych”) oraz <http://www.legalnakultura.pl/pl/legalne-zrodla> („Legalne źródła kultury”) z pojęciem ‘otwarte zasoby edukacyjne’ i stworzyć listę dostępnych, legalnych stron z : filmami, muzyką, grafiką, zdjęciami, lekturami, prezentacjami, muzeami, galeriami itp. Uczniowie na forum prezentują swe propozycje.
- Nauczyciel poleca zwrócić uwagę uczniom na to, jak wiele w sieci jest dostępnych legalnych źródeł kultury, z których można legalnie korzystać, bez narażenia się na podejrzenie o plagiatowanie czy naruszanie cudzych praw,

2. Faza realizacyjna

a) Czym są wolne licencje? (15 min.)

- Uczniowie zapoznają się z materiałem o wolnych licencjach „Wiedza w pigułce” na: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/> (tekst w *Materiałach dla nauczyciela*) i odpowiadają na pytanie, czym jest wolna licencja, jakie są dwa najważniejsze rodzaje wolnych licencji (*Karta pracy*). Po upływie wyznaczonego czasu wybrani uczniowie prezentują wyniki swojej pracy.

b) Wolne licencje w praktyce- praca w grupach (15 min.)

- Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i rozdaje uczniom materiał pomocniczy „Wolne licencje - historie” (w *Materiałach dla nauczyciela*). W podanych historiach podkreśleniem w tekście uczniowie zaznaczają, jakie poszczególne wolności się manifestują. Liderzy grup streszczają swoje historie i wyszczególniają, w których momentach realizowane są określone cztery zasady wolności (wolnych licencji). Uczniowie zastanawiają się nad zagadnieniem: *Co stałoby się, gdyby wspomniane teksty i obrazy były objęte prawem autorskim? Co wtedy trzeba by było zrobić.* (Nauczyciel przy okazji uwagę, że korzystanie z utworów objętych prawem autorskim wymaga za każdym razem zgody autora lub posiadacza praw majątkowych).

3. Faza podsumowująca (5 min.)

Uczniowie na forum dzielą się efektami swojej pracy w grupach. Przedstawiają sytuacje z życia, kiedy można korzystać z utworów/publikacji w sposób legalny, na zasadach wolnych licencji.

■ Ewaluacja/samodzielna praca uczniów

Korzystając z oznaczeń wolnych licencji, zamieść własny utwór autorski (zdjęcie, film, muzykę, własnej kompozycji), udostępniając go legalnie i za darmo w Internecie. Skorzystaj ze stron internetowych serwisów społecznościowych, np. YouTube, Flickr, MySpace itp.

Temat: Wolne zasoby – jak z nich korzystać?

KARTA PRACY

Po zapoznaniu się z informacjami o wolnych licencjach na stronie:

<http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/> (*Wiedza w pigułce*) odpowiedz na pytania.

a) Czym jest wolna licencja?

.....

.....

.....

.....

b) Jakie są prawa użytkowników według *Definicji Wolnych Dóbr Kultury*?

.....

.....

.....

.....

.....

c) Jakie są dwie najważniejsze wolne licencje i czym się od siebie różnią?

.....

.....

.....

.....

.....

d) Jakie zasady obowiązują, gdy chcesz opublikować swój tekst na wolnych licencjach?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Temat: Wolne zasoby – jak z nich korzystać?

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

1. Materiał na temat wolnych licencji dostępny na stronie:

<http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/wolne-licencje/> (Wiedza w pigułce)

Prawa majątkowe działają w ten sposób, że twórca musi wyrazić za każdym razem zgodę na wykorzystanie jego utworu. W wielu sytuacjach jest to niepraktyczne i niepotrzebne. Każdy twórca, więc i ty, może samodzielnie określać rodzaj współpracy ze swoim odbiorcą. Współpraca ta polega na ustaleniu, w jakim zakresie odbiorca-użytkownik korzystać będzie ze swoich podstawowych praw.

Prawa użytkowników według Definicji Wolnych Dóbr Kultury:

1. Dostęp — możliwość zapoznania się i odtwarzania.
2. Rozpowszechnianie — dzielenie się z innymi.
3. Adaptacja — twórcze przetworzenie, tworzenie utworów zależnych.
4. Rozpowszechnianie adaptacji — dzielenie się z innymi efektami swojej twórczej pracy.

Wolna licencja to mechanizm prawny, który pozwala na przekazanie użytkownikom prawa do nieograniczonego korzystania z utworu. Dzięki wolnej licencji można podważyć monopol autorski, który zawiera się w zdaniu: „Wszelkie prawa zastrzeżone” (*all rights reserved*). W ten sposób pozwalamy innym korzystać ze swojej twórczości bez konieczności pytania nas nieustannie o zgodę. Oczywiście, twórca zachowuje podstawowe prawa, takie jak rozpoznanie autorstwa i integralność utworu.

Na co dzień spotykamy się z materiałami publikowanymi na wolnych licencjach. Dzięki nim może się rozwijać np. Wikipedia — największa encyklopedia na świecie.

Dwie najbardziej znane wolne licencje to CC BY (Creative Commons Uznanie Autorstwa) i CC BY-SA (Creative Commons Uznanie Autorstwa — Na Tych Samych Warunkach). Zezwalają one na swobodne wykorzystanie, rozpowszechnianie i udostępnianie utworów. Licencja CC-BY-SA nakłada przy tym dodatkowy warunek — jeśli tworzysz nowy utwór, to również musi być on opublikowany na tej samej licencji.

Udostępniając utwory na wolnej licencji, jako twórca masz gwarancję, że utwór będzie podpisany twoim nazwiskiem. Użytkownikom pozwalasz na kopiowanie i rozpowszechnianie oraz wykorzystywanie i zmienianie twojego dzieła.

Zawsze dokładnie opisuj swoje dzieło: imię i nazwisko lub pseudonim, rodzaj licencji. Jeśli korzystasz z czyjegoś dzieła, również musisz dokładnie je opisać: imię i nazwisko lub pseudonim autora, źródło, czyli gdzie znalazłeś wykorzystywany utwór, oraz rodzaj licencji.

2. Materiał pomocniczy „Wolne licencje - historie”

(ze strony: https://edukacjamedialna.edu.pl/media/catalogue/attachment/Wolne_licencje_historie_17.pdf)

Polecenie dla grup: zaznacz podkreśleniem w tekście, gdzie poszczególne wolności wypisane pod tekstem się manifestują.

Temat: Wolne zasoby – jak z nich korzystać?

Grupa I

Adam chce ściągnąć z internetu podręcznik do jednego z kursów na jego uczelni. Dzięki temu, że podręcznik został opublikowany na jednej z wolnych licencji, każdy student może np. pobrać go legalnie z internetu i wydrukować, rozdać lub sprzedać drukowane kopie innym uczestnikom kursu, czy wybrać fragmenty z podręcznika, uzupełnić własnymi notatkami i udostępnić online. Może również korzystać z podręcznika, uczyć się z niego, a na podstawie zdobytej wiedzy zrobić prezentację lub udzielać korepetycji innym studentom.

Wolność 0 – do korzystania z utworu

Wolność 1 – do poznawania utworu i korzystania ze zdobytej wiedzy

Wolność 2 – do swobodnego rozpowszechniania kopii

Wolność 3 – do tworzenia innych utworów i ich rozpowszechniania

Grupa II

Właściciel niewielkiego pensjonatu w Gdańsku chce stworzyć stronę internetową promującą jego pensjonat. Na jednej podstronie chce umieścić informacje o historii Gdańska, aby zachęcić turystów do przyjazdu i skorzystania z oferowanych przez niego noclegów. Na stronie Wikipedii znajduje opracowanie hasła „Historia Gdańska”. Skraca je i przerabia, tak żeby dobrze prezentowało się na stronie pensjonatu. Zamieszcza na podstronie, pamięta o zamieszczeniu linku do autorów hasła i artykułu. Cały artykuł z Wikipedii drukuje i zostawia w recepcji dla zainteresowanych gości. Historię Gdańska opowiada również odwiedzającym go klientom, kiedy spędzają wspólnie wieczory przy kominku.

Wolność 0 – do korzystania z utworu

Wolność 1 – do poznawania utworu i korzystania ze zdobytej wiedzy

Wolność 2 – do swobodnego rozpowszechniania kopii

Wolność 3 – do tworzenia innych utworów i ich rozpowszechniania

Temat: Wolne zasoby – jak z nich korzystać?

Grupa III

Byłaś na koncercie jazzowym na festiwalu 5 Jazzowa Jesień w Bielsku-Białej. Na swoim blogu chcesz napisać post na ten temat. Żeby uatrakcyjnić wpis, dodajesz zdjęcie ze strony **www.flickr.com** na wolnej licencji, pamiętając, żeby podać autora i źródło. Oglądając zdjęcie przypominasz sobie skład zespołu, który na nim jest. Zdjęcie obrabiasz w programie graficznym, nie podoba ci się kadr, chcesz go zmienić trochę, żeby też lepiej pasował do twojego posta.

Wolność 0 – do korzystania z utworu

Wolność 1 – do poznawania utworu i korzystania ze zdobytej wiedzy

Wolność 2 – do swobodnego rozpowszechniania kopii

Wolność 3 – do tworzenia innych utworów i ich rozpowszechniania

Grupa IV

Chcesz przygotować infografikę „Liczba pasażerów jeżdżących kolejką WKD w latach 2009-2011”. Na pewnym blogu znajdujesz zdjęcie pociągu kolejki WKD na Dworcu Śródmieście. Pytasz autora o zgodę, kopiujesz zdjęcie, zmieniasz jego rozmiar i kadrujesz odpowiednio. Potem wklejasz w swoją infografikę, pamiętasz, żeby podać autora i źródło zdjęcia. Dodajesz opis pociągu kolejki WKD na podstawie zdjęcia. Gotową infografikę zamieszczasz na swojej stronie internetowej.

Wolność 0 – do korzystania z utworu

Wolność 1 – do poznawania utworu i korzystania ze zdobytej wiedzy

Wolność 2 – do swobodnego rozpowszechniania kopii

Wolność 3 – do tworzenia innych utworów i ich rozpowszechniania